

Yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda

Yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda

De som har avlagt yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda har en bred kompetens inom denna sektor. De kan planera sin yrkesverksamhet i de uppgifter som finns i denna sektor i samarbete med klienten, med dennes närstående och nätverk. De kan arbeta enligt en individcentrerad arbetsprocess, låta klienten göra egna val och beslut samt stödja klientens sociala och samhälleliga deltagande och delaktighet. De kan genom sitt arbete främja klientens hälsa och säkerhet samt sörja för arbetarskyddet på sin arbetsplats och för sitt eget välbefinnande i arbetet. De kan på olika sätt främja klientens funktionsförmåga och stödja klientens lärande. De kan på olika sätt bidra till att klienten förmår interagera och kommunicera i vardagliga situationer och kan använda lättbegripligt språk och kommunikationsmetoder som ersätter tal. De kan använda kvalitetsbedömningsmetoder och hjälpa klienter att bedöma om verksamheten ger resultat.

De kan också utvärdera och utveckla sitt arbete inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda. Beroende på vilka val de utexaminerade har gjort kan de i sitt arbete beakta olika familjestrukturer och stödja familjer i föräldraskapet samt arbeta i en multiprofessionell arbetsmiljö och i nätverk. De kan i sitt arbete beakta konstens och kulturens betydelse och på ett klientorienterat sätt använda sociokulturella arbetsmetoder inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda.

De som har avlagt yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda kan arbeta inom den offentliga och privata sektorn samt inom tredje sektorn i verksamhetsmiljöer där människor bor, studerar, arbetar eller använder tjänster.

Namn på grunderna	Yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda
Föreskriftens diarienummer	41/011/2016
Korvattavat määrykset	49/011/2009
Koulutuskoodit	Yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda (374122)
Träder i kraft	01.02.2017

Innehållsförteckning

1. Uppbyggnaden av examen.	1
2. Examensdelar.	2
2.1. Yrkesverksamhet inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda Krav på yrkesskicklighet.	2
2.2. Stödjande av funktionsförmåga och lärande.	7
2.3. Interaktion och kommunikation.	14
2.4. Samarbete med familj och närstående.	16
2.5. Sociokulturellt arbete inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda.	19
3. Uppbyggnaden av examen.	22
4. Krav på yrkesskicklighet och bedömning av kunnande.	23
5. Examensspecifika krav på hälsotillståndet.	24
6. Bilaga. Beskrivning av examen (ingår inte i föreskriften).	25
6.1. Uppbyggnaden av examen.	25
6.2. Kunnande hos personer som avlagt denna examen.	25
6.3. Arbetsuppgifter som kan utföras av personer som avlagt denna examen.	25
6.4. Namn och status på den inrättning som utfärdat slutbetyget.	26
6.5. Namn och status på den nationella/regionala myndighet som godkänt/erkänt slutbetyget.	26
6.6. Betygets nivå (nationell eller internationell beteckning).	26
6.7. Betygsskala/krav för godkännande.	26
6.8. Tillträde till nästföljande undervisnings-/utbildningsnivå.	26
6.9. Författningsgrund.	26
6.10. Officiellt erkända sätt för erhållande av slutbetyget.	26
6.11. Krav på grundutbildning.	26

1. Uppbyggnaden av examen

Yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda består av tre obligatoriska examensdelar och en valbar examensdel.

OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR
Yrkesverksamhet inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda Krav på yrkesskicklighet, O
Stödjande av funktionsförmåga och lärande, O
Interaktion och kommunikation, O
VALBARA EXAMENSDELAR
<i>Examinanden ska välja ett valbara examensdel</i>
Samarbete med familj och närstående
Sociokulturellt arbete inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda
Examensdel från grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen <i>I yrkesexamen för omsorgsarbete för utvecklingsstörda kan inkluderas en examensdel från grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen i enlighet med principerna för dess uppbyggnad. Betyget över denna avlagda examensdel ges av den examenskommission som ansvarar för examen, och den examenskommission som ansvarar för yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda erkänner på basis av betyget denna examensdel som en del av yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda. I examensbetyget benämns examensdelen på samma sätt som i den examen från vilken den valts.</i>
Examensdel från en annan yrkesexamen eller en specialyrkesexamen <i>I yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda kan inkluderas en examensdel från en annan yrkesexamen eller en specialyrkesexamen. Betyget över denna examensdel ges av den examenskommission som ansvarar för examen, och den examenskommission som ansvarar för yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda erkänner på basis av betyget denna examensdel som en del av yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda. I examensbetyget benämns examensdelen på samma sätt som i den examen från vilken den valts.</i>

2. Examensdelar

2.1. Yrkesverksamhet inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda Krav på yrkesskicklighet

Krav på yrkesskicklighet

Examinanden kan

- följa värdegrunden för arbetet med utvecklingsstörda
- följa lagstiftning som är central inom yrkesområdet och som gäller vid det aktuella tillfället
- planera sitt arbete och sin yrkesverksamhet inom arbetet med utvecklingsstörda
- arbeta enligt en individcentrerad arbetsprocess
- använda hälso- och sjukvårdens servicesystem i arbete med klienter
- främja hälsan hos en person med utvecklingsstörning
- förhindra att utmanande situationer uppkommer och bidra till säkerheten för en person med utvecklingsstörning
- använda kvalitetsbedömningsmetoder och hjälpa klienter att bedöma om verksamheten ger resultat
- sörja för arbetarskyddet och välbefinnandet i arbetet både för egen del och för arbetsplatsens del
- utvärdera och utveckla sitt eget arbete.

Bedömning

EXAMINANDEN FÖLJER VÄRDEGRUNDEN FÖR ARBETET MED UTVECKLINGSSTÖRDA.

Arbeta på ett yrkesetiskt sätt och beakta olika människosyner	
Examinanden	
[Hyväksytn suorituksen kriteerit]	• följer i sitt arbete de etiska principer och den värdegrund som gäller inom social- och hälsovårdsbranschen • är insatt i de olika människosynerna • identifierar de värderingar och människosyner som den egna verksamheten vilar på och är medveten om deras betydelse för det egna arbetet • motiverar och bedömer sina val och lösningar i enlighet med de etiska principerna • ser i sitt arbete till att grundläggande rättigheter och jämlikhet förverkligas • utformar sitt arbete och miljön enligt principen om likabehandling • följer de nationella och internationella avtal som gäller personer med utvecklingsstörning.

EXAMINANDEN FÖLJER LAGSTIFTNING SOM ÄR CENTRAL INOM YRKESOMRÅDET OCH SOM GÄLLER VID DET AKTUELLA TILLFÄLLET.

Beakta lagstiftning	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• är insatt i de viktigaste lagarna och förordningarna som reglerar omsorgsarbetet för utvecklingsstörda • utnyttjar lagarna i sitt eget arbete • håller sig uppdaterad om ändringar i de viktigaste lagarna och förordningarna i enlighet med sitt ansvarsområde och följer dem.

EXAMINANDEN ANVÄNDER HÄLSO- OCH SJUKVÅRDENS SERVICESYSTEM I ARBETE MED KLIENTER.

Använda servicesystemet och servicehandledning	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• drar i sitt arbete nytta av information om stödformer och -tjänster, bl.a. om: - social- och hälsovårdstjänster - stödtjänster för skolgång och studier inom undervisningsväsendet - tjänster som erbjuds inom rehabiliteringsservicesystemet enligt klientens behov - kultur-, motions- och fritidstjänster • kan de begrepp som används i samband med servicekedjor, har kunskap om servicekedjorna och använder sina kunskaper i sitt handledningsarbete • ger klienten och/eller klientens närstående begriplig information om tjänster • vet vad som avses med servicehandledning och drar nytta av denna vetskap i sitt handledningsarbete • vet vilken betydelse servicehandledningen har med tanke på förebyggande av utslagning • förstår vad som avses med fullvärdigt medborgarskap och kan bidra till att servicesystemet utvecklas i riktning mot detta mål ur de utvecklingsstördas synvinkel • utnyttjar användarorienterade metoder för bedömning av servicebehov och hänvisar klienten till service • följer hur anordnandet och produktionen av tjänster utvecklas ur branschens synvinkel.

Delta i multiprofessionellt samarbete	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• förstår hur den specialkompetens som finns i yrkesgrupper betonas i olika verksamhetsmiljöer som en del av det helhetsinriktade arbetet inom branschen för utvecklingsstörda • känner till olika former av multiprofessionellt arbete och de olika aktörernas ansvar och roller samt arbetsfördelningen mellan dem i detta samarbete • är insatt i och utnyttjar multiprofessionell expertis och dess möjligheter utifrån klientens behov • anlitar en kultur- och kontakttolk om det behövs • hänvisar på ett ändamålsenligt sätt klienten till grupper för människor i samma situation och till tjänster som tillhandahålls av organisationer för personer med utvecklingsstörning.

EXAMINANDEN PLANERAR SITT ARBETE OCH SIN YRKESVERKSAMHET INOM ARBETET MED UTVECKLINGSSTÖRDA.

Kännedom om begreppet funktionsnedsättning	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• är insatt i olika sätt att se på funktionsnedsättning och utvecklingsstörning (ur ett samhälleligt, medicinskt, psykologiskt, pedagogiskt och interaktivt perspektiv och ur perspektivet mänskliga rättigheter) och i deras inverkan på arbetet med personer som har en funktionsnedsättning • beaktar i sitt arbete klientens uppfattning om sin funktionsnedsättning och dess inverkan på självbilden, identiteten och klientens uppfattning om sina förmågor.

Beakta kunskap om utvecklingsstörning	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• beaktar i sitt arbete klientens uppfattning om sin funktionsnedsättning och dess inverkan på självbilden, identiteten och klientens uppfattning om sina förmågor • känner till de vanligaste orsakerna till utvecklingsstörning och drar nytta av denna kunskap i sitt arbete • känner till de ytterligare funktionsnedsättningar som kan höra ihop med en utvecklingsstörning och drar nytta av denna kunskap i sitt arbete • beaktar i sitt arbete hur en utvecklingsstörning inverkar på personens funktionsförmåga och behov av service.

EXAMINANDEN ARBETAR ENLIGT EN INDIVIDCENTRERAD ARBETSPROCESS.

Stödja klienter i valsituationer och beslutsfattande	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• beaktar principerna om tillgänglighet och delaktighet i sitt arbete • beaktar i sitt arbete utmaningarna och möjligheterna när det gäller de ovannämnda begreppen och principerna i omsorgsarbetet för utvecklingsstörda • arbetar professionellt och enligt ovannämnda principer • respekterar i sitt tal och i sina handlingar de tankar, värderingar och övertygelser som den utvecklingsstörda personen har • lyssnar och tar hänsyn till klientens egen erfarenhet om sin ställning i en gemenskap eller grupp • vet vad självbestämmanderätt innebär och visar respekt för klientens självbestämmanderätt • hjälper, uppmuntrar och stöder klienten att uttrycka sina åsikter och säga vad hen föredrar samt att göra val • skapar en miljö som stöder klienten i valsituationer och vid beslutsfattande • stöder och främjar klientens deltagande när planer görs upp och beslut fattas om dennes liv • stöder klienten i utvecklingen till medborgare och i deltagandet i samhällelig verksamhet • handlar jämlikt, konfidentiellt, uthålligt och målinriktat i sitt arbete • beaktar i sitt arbete förändringar som sker i klientens livscykel, livssituationer och sociala liv tillsammans med klienten och dennes närstående.

EXAMINANDEN FRÄMJAR HÄLSAN HOS EN PERSON MED UTVECKLINGSSTÖRNING.

Läkemedelsbehandling	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• beaktar i sitt arbete aktuella författningar, tillståndsförfaranden och arbetsplatsens plan för läkemedelsbehandling och följer dem • är förtrogen med de vanligaste läkemedlen och deras effekter samt hanterar och doserar läkemedlen rätt • kan på ett säkert sätt ge medicin den naturliga vägen samt injektioner under huden (dosering, aseptik) • tar hänsyn till individuella specialfrågor som rör administrationen av läkemedel (t.ex. svårigheter att svälja) • övervakar användningen av läkemedel och identifierar de vanligaste skadliga verkningarna och biverkningarna förknippade med dem och informerar medlemmarna i arbetslaget om sina observationer på överenskommet sätt.

Grundvård	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• iakttar och tolkar klientens beteende och eventuella sjukdomssymtom • genomför på ett säkert sätt de åtgärder som ingår i grundvården • genomför på ett säkert sätt de vårdåtgärder som behövs.

Aseptiskt arbete	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• utnyttjar i sitt arbete kunskap om smittsamma sjukdomar och deras spridning • utför sitt arbete med god person- och handhygien och förebygger spridningen av smittsamma sjukdomar • använder personlig skyddsutrustning och skyddar sig själv mot smittor • ser till att miljön är aseptisk och arbetar aseptiskt • följer anvisningarna om livsmedelshygien.

EXAMINANDEN FÖRHINDRAR ATT UTMANANDE SITUATIONER UPPKOMMER OCH BIDRAR TILL SÄKERHETEN FÖR EN PERSON MED UTVECKLINGSSTÖRNING.

Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• arbetar på ett sådant sätt att klienten är både fysiskt och psykiskt trygg • ser till att arbetsmiljön är säker • bedömer säkerhetsriskerna i klientens levnadsförhållanden • beaktar att klienten har självbestämmanderätt • använder begränsningsåtgärder i enlighet med lagstiftningen och anvisningarna, när klientens säkerhet är allvarligt hotad • vet vilken inverkan det egna agerandet har och vilka de egna yrkesmässiga gränserna är i situationer med hot och våld och i krissituationer samt följer instruktionerna • använder korrekta tekniker och utrustning för förflyttning och utför sitt arbete på ett säkert sätt • ger första hjälpen på FHJ1-nivå.

EXAMINANDEN ANVÄNDER KVALITETSBEDÖMNINGSMETODER OCH HJÄLPER KLIENTER ATT BEDÖMA OM VERKSAMHETEN GER RESULTAT.

Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• använder metoder för utvärdering av sitt eget arbete • identifierar klientens behov • använder serviceanvändarens sakkunskaper för utvärdering av kvaliteten • använder verktyg och metoder för undersökning av en annan persons upplevelser • ber med lämpliga metoder om respons på sitt arbete av klienten och dennes närstående • korrigerar sitt arbete utifrån given respons.

EXAMINANDEN SÖRJER FÖR ARBETARSKYDDET OCH VÄLBEFINNANDET I ARBETET BÅDE FÖR EGEN DEL OCH FÖR ARBETSPLATSENS DEL.

Arbetarskyddet	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• följer arbetarskyddsföreskrifterna • är bekant med arbetsplatsens arbetarskyddsorganisation • bedömer arbetsmiljöriskerna i det egna arbetet • sätter sig in i larmsystemen på sin arbetsplats och följer instruktionerna.

Beakta hållbar utveckling	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• beaktar de ekologiska, sociala, kulturella och ekonomiska principerna i fråga om hållbar utveckling och handlar i enlighet med dem • arbetar effektivt och kostnadsmedvetet • känner till de miljövänliga arbetsätten och använder dem • följer i sitt arbete rekommendationerna och anvisningarna om kvalitet och egenkontroll.

Främja välbefinnande i arbetet	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• är medveten om att introduktion, respons, arbetshandledning, arbetstids- och uppgiftsarrangemang har betydelse genom att de främjar de anställdas välbefinnande i arbetet • arbetar aktivt genom sitt eget beteende för att främja den egna arbetsförmåga • utnyttjar fortbildning som rättighet och skyldighet för att utveckla sin yrkesskicklighet • främjar genom egna åtgärder och god interaktion uppbyggandet och upprätthållandet av ett gott arbetsklimat på arbetsplatsen • förstår vilken betydelse en ergonomiskt välfungerande arbetsmiljö har för den egna arbetsförmågan och välbefinnandet i arbetet.

EXAMINANDEN UTVÄRDERAR OCH UTVECKLAR SITT EGET ARBETE.

Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• bedömer sitt eget kunnande mångsidigt och beaktar sina styrkor och utmaningar i fråga om att utvecklas i yrket • lyfter på ett konstruktivt och välgrundat sätt fram goda tillvägagångssätt i verksamheten och synpunkter på vad som kunde utvecklas • bedömer hur den egna yrkesidentiteten har utvecklats.

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Examinanden visar sin yrkesskicklighet i verkliga klient- och arbetssituationer och arbetsmiljöer genom att arbeta inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda.

Examinanden följer den etiska värdegrunden för arbetet med utvecklingsstörda och motiverar sina handlingar med de verksamhetsprinciper, föreskrifter och lagar som reglerar arbetet inom denna bransch. Av arbetet ska det framgå om examinandens vet vad en utvecklingsstörning innebär och hur den påverkar den utvecklingsstördas funktionsförmåga och förmåga att klara av de dagliga aktiviteterna. Examinanden arbetar enligt en individcentrerad arbetsprocess.

Till den del som den yrkesskicklighet som krävs inte framkommer helt i praktiska arbetsuppgifter kompletteras påvisandet av yrkesskickligheten med andra metoder.

2.2. Stödjande av funktionsförmåga och lärande

Krav på yrkesskicklighet

Examinanden kan

- stödja och bedöma funktionsförmågan hos en person med utvecklingsstörning
- beakta miljöns betydelse i arbetet med att förbättra funktionsförmågan hos en person med utvecklingsstörning
- i sitt arbete använda principerna för och betydelsen av lärande och handledning när stöd ges för att en person med utvecklingsstörning ska klara av ett självständigt vardagsliv
- beakta klienternas motoriska färdigheter, skador på sinnesorgan och autismspektrumstörningar vid stödjande av deras funktionsförmåga
- arbeta på en arbetsplats där omsorgstjänster tillhandahålls personer med utvecklingsstörning enligt principerna för individcentrerad planering
- bedöma och utveckla sin yrkesskicklighet

Bedömning

EXAMINANDEN STÖDER OCH BEDÖMER FUNKTIONSFÖRMÅGAN HOS EN PERSON MED UTVECKLINGSSTÖRNING.

Yrkesetisk verksamhet	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• arbetar resursorienterat • använder i sitt arbete kunskap om hur man främjar funktionsförmågan • värdesätter individualitet och individuella livssituationer • stöder klienternas självbestämmanderätt • lägger märke till hur de egna känslorna inverkar på beteendet i interaktionssituationer • beaktar tystnadsplikten och lagstiftningen om sekretess • använder i sitt arbete kunskap om verksamhetsstyrning och utvecklar sina färdigheter i verksamhetsstyrning.

Beakta klientens funktionsförmåga	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• känner till människans växande och utveckling i huvuddrag • vet vilka faktorer som inverkar på människans funktionsförmåga • använder i sitt arbete kunskap om olika metoder att beskriva funktionsförmågan (t.ex. Psyto =en bedömningsskala för den psykosociala funktionsförmågan och Toimi= en bedömningsskala för funktionsförmågan hos en person med utvecklingsstörning ,båda på finska), och gör detta i en arbetsgrupp som beskriver en klients funktionsförmåga • använder en metod avsedd för beskrivning av funktionsförmågan hos personer med en utvecklingsstörning • genomför en bedömning av klientens funktionsförmåga tillsammans med klienten.

Samarbeta med familj och närstående	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• förstår familjens/de närståendes påverkan och betydelse i olika verksamhetsmiljöer • förstår syftet med och målet för det multiprofessionella samarbetet vid bedömning av funktionsförmågan • har en god och professionell interaktion med klienten och dennes familj/närstående • beaktar de närståendes observationer vid bedömning av klientens funktionsförmåga.

EXAMINANDEN BEAKTAR MILJÖNS BETYDELSE I ARBETET MED ATT FÖRBÄTTRA FUNKTIONSFÖRMÅGAN HOS EN PERSON MED UTVECKLINGSSTÖRNING.

Beakta miljöns betydelse	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	- undersöker följande egenskaper hos omgivningen (t.ex. boendemiljö, arbetsmiljö, fritid): - fysiska och materiella - sociala (normer, regler, roller osv.) - kulturella (omfattar också språklig miljö och betydelser) - ekonomiska - arbetssätt som används i omgivningen - sociala förhållanden - naturmiljön - lyssnar på klientens åsikter om omgivningens funktionalitet - ser till att klienten får en omgivning som är så tillgänglig och åtkomlig som möjligt och som stöder klientens delaktighet så bra som möjligt - beaktar vid undersökning av omgivningen vilket livsstadium individen befinner sig i och vilka behov som finns i det aktuella stadiet - utnyttjar multiprofessionell sakkunskap vid undersökning av omgivningen - undersöker om det finns faktorer i miljön som orsakar säkerhet/osäkerhet - utnyttjar på ett klientorienterat sätt den hälsorelaterade teknik som tillhandahålls i miljön.

Identifiera arbetssätt	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	- uppmuntrar klienten att berätta om sina sätt och vanor - undersöker vilka handlings- och orienteringssätt samt vanor klienten har och beaktar då individuella skillnader i - lärande och tillämpning av kunskap - allmänna uppgifter och krav - kommunikation - förflyttning - personlig vård - mellanmännsliga interaktioner och relationer - viktiga livsområden - samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv (jfr ICF 2001-klassificeringen).

EXAMINANDEN ANVÄNDER I SITT ARBETE PRINCIPERNA FÖR OCH BETYDELSEN AV LÄRANDE OCH HANDLEDNING VID STÖDJANDET AV ETT SJÄLVSTÄNDIGT LIV.

Stöd i lärandet	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• känner till faktorer som inverkar på lärandet i de olika åldersstadierna • drar i sitt arbete nytta av kunskap om olika inlärningsstrategier och inlärningsätt • förstår lärandets betydelse som förutsättning för ett självständigt liv • drar i sitt arbete nytta av kunskap om motivationsteorier och förstår motivationens betydelse för lärandet • beaktar varje enskild klients sätt att tillägna sig och använda kunskap • använder vardagliga situationer och platser som lärmiljöer • drar i sitt arbete nytta av kunskapen om den sensomotoriska utvecklingens betydelse för att en person med utvecklingsstörning ska kunna lära sig • stöder rätten till ett så självständigt liv som möjligt och rätten till kontroll över sitt eget liv • kopplar samman det som klienten ska lära sig med sådant som har en nära anknytning till dennes liv, upplevelsevärld och individuella behov • litar på klientens inlärningsförmåga och förstår betydelsen av livslångt lärande • identifierar faktorer som förhindrar eller försvårar lärandet • använder mångsidiga metoder när hen ska lära klienten nya saker och stärka klientens färdigheter • ser till att klienten bibehåller de färdigheter som denne redan lärt sig (t.ex. att läsa, skriva, räkna och använda dator) och uppmuntrar klienten att använda färdigheterna i vardagen • handleder klienten i sociala situationer och ser till att klienten får möjlighet att delta i olika sociala situationer.

Att handleda	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• identifierar individuella behov av handledning och sätter upp mål för handledningen • skapar en positiv atmosfär och ett förtroendefullt förhållande med den som handleds • beaktar i handledningssituationer klientens faktiska ålder, individuella behov och typiska sätt att lära sig • identifierar de områden av funktionsförmågan hos en klient som påverkar livshantering och välbefinnande - inlärningsförmåga - motoriska färdigheter - interaktionsförmåga och kommunikation - socialt samspel med andra - förmåga att klara av olika utmaningar - avvikande beteenden • beaktar den fysiska, psykiska och sociala miljön vid handledning • använder vid handledning metoder som är lämpliga i situationen • respekterar klientens självbestämmanderätt i handledningssituationer • ser till att klienten blir förstådd i handledningssituationen • använder grupphandledning som arbetsmetod.

Tillhandahålla socialt stöd	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• förmedlar socialt stöd på olika sätt: känslomässigt stöd för att dela känslor och upplevelser med andra, konkret hjälp för att vardagen ska löpa bra och stöd i form av information, till exempel när klienten ska fatta beslut • gör observationer av behovet av socialt stöd och förändringarna i det • stöder klienten i utvecklingen från barn till vuxen (såsom ansvar, frågor som rör kön och sexualitet) • bryr sig om och ger individuellt stöd i frågor som gäller förändringar som sker när man blir äldre • tar hänsyn till eventuella ytterligare funktionsnedsättningar när hen förmedlar och ger stöd • bedömer behovet av stöd i grupsituationer.

EXAMINANDEN BEAKTAR KLIENTERNAS MOTORISKA FÄRDIGHETER, SKADOR PÅ SINNESORGAN OCH AUTISMSPEKTRUMSTÖRNINGAR VID STÖDJANDE AV DERAS FUNKTIONSFÖRMÅGA.

Stödja motoriska färdigheter	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• tar individuell hänsyn till klientens motoriska utvecklingsnivå och fysiska möjligheter • tar individuell hänsyn till de grov- och finmotoriska färdigheterna • ger klienten handledning i hur hjälpmedel används på ett säkert sätt • följer i vardagliga situationer instruktioner som utarbetats av experter.

Stödja klienter som har skador på sinnesorganen	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• använder metoder för handledning av personer med en hörselskada, personer med flerfunktionsnedsättning och personer med en synskada och utgår från deras individuella behov • drar i sitt arbete nytta av kunskap om störningar i den sensoriska integrationen • är förtrogen med några övningar för sensorisk integration samt multisensoriska övningar.

Stödja klienter med motoriska funktionsnedsättningar	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• drar i sitt arbete nytta av kunskap om motoriska funktionsnedsättningar och om CP-syndromet • ser till att omgivningen blir fysiskt tillgänglig • använder hjälpmedel för fysisk aktivitet och andra hjälpmedel på ett säkert, klientorienterat och korrekt sätt • gör observationer av och tar hänsyn till klientens känslor, behov och önskemål • följer i vardagliga situationer individanpassade anvisningar som gets i terapi • stöder till optimal initiativförmåga och självständighet.

Beakta autismspektrumstörningar vid stödjande av funktionsförmågan

Examinanden

[Hyväksytyn
suorituksen kriteerit]

- känner till de viktigaste dragen i de olika autismspektrumstörningarna
- drar i sitt arbete nytta av kunskap om autismspektrumstörningarna och deras inverkan på funktionsförmågan
- förstår vikten av planmässighet vid stödjande av funktionsförmågan
- följer överenskomna förfaranden i vardagen.

**EXAMINANDEN ARBETAR PÅ EN ARBETSPLATS DÄR OMSORGSTJÄNSTER
TILLHANDAHÅLLS PERSONER MED UTVECKLINGSSTÖRNING ENLIGT PRINCIPERNA
FÖR INDIVIDCENTRERAD PLANERING.**

Använda individcentrerad planering

Examinanden

[Hyväksytyn
suorituksen kriteerit]

- använder ett individcentrerat arbetsgrepp (observation, planering och samarbete med klienten och dennes nätverk)
- använder sig i sitt arbete av kunnandet hos en erfarenhetsexpert
- är insatt i tänkesättet bakom individcentrerad planering och verktygen för denna typ av planering
- identifierar styrkor och resurser hos en person med utvecklingsstörning i olika aktivitetssituationer och ser till att personen använder dem i vardagliga aktiviteter
- planerar olika vardagliga aktiviteter så att klientens aktiva aktörskap och delaktighet stärks
- utarbetar alltid planerna tillsammans med klienten
- analyserar på olika sätt och helhetsmässigt information om klientens omgivning och livssituation, förmåga att klara sig och behov
- arbetar mot de mål som angetts i planerna
- identifierar och bedömer behoven av hjälpmedel, individuellt stöd, rehabilitering och vård tillsammans med klienten, dennes familj/närstående och den multiprofessionella arbetsgruppen
- beaktar i sin verksamhet klientens mänskliga relationer, fritidsintressen och kulturella behov
- identifierar den enskilda klientens behov av dagligt stöd, handledning, vård och omsorg samt de individuella variationerna

Utarbeta klientplaner	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• känner till den rättsliga grunden för planeringen av tjänster och vård • utarbetar i samarbete med andra olika klientplaner (bl.a. service- och vårdplanen, service- och stödplanen) och planer för det dagliga vårdarbetet • vet vilken uppgift och vilket ansvar hen har när det gäller att utarbeta klientplaner • dokumenterar och antecknar sina observationer i planen för klient- eller vårdarbetet och betonar då klientens styrkor • förbinder sig att samarbeta i enlighet med de planer som utarbetats för klienten • följer de bestämmelser om datasekretess som gäller klientplanerna.

Kännedom om tjänster	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• söker information om och är insatt i verksamheten inom tjänsterna för personer med funktionsnedsättning och de mål som satts upp för dessa tjänster • utarbetar olika klientplaner (service- och vårdplanen, service- och stödplanen) och planer för det dagliga vårdarbetet • använder de klientspecifika planeringsdokument som är i bruk i tjänsterna och främjar genom egna åtgärder ett smidigt och välfungerande samarbete när det gäller användningen av tjänsterna.

EXAMINANDEN BEDÖMER OCH UTVECKLAR SIN YRKESKICKLIGHET.

Bedöma och utveckla sin yrkesskicklighet	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• bedömer sina färdigheter i att göra observationer • bedömer och utvecklar sina färdigheter i interaktion • lyfter på ett konstruktivt sett fram sitt kunnande • tar egna initiativ • begär och tar emot vägledning.

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Examinanden visar sin yrkesskicklighet i verkliga klient- och arbetssituationer och arbetsmiljöer genom att arbeta inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda.

När examinanden visar sin yrkesskicklighet är det viktigt att det framgår vilka kunskaper och färdigheter hen har i att undersöka, stödja och bedöma hur en person med utvecklingsstörning klarar sig på egen hand och vilken funktionsförmåga personen har. Bedömningen ska i synnerhet fokusera på om examinanden i sitt arbete utgår från klientens behov, önskemål, val och funktionsförmåga.

Till den del som den yrkesskicklighet som krävs inte framkommer helt i praktiska arbetsuppgifter kompletteras påvisandet av yrkesskickligheten med andra metoder.

2.3. Interaktion och kommunikation

Krav på yrkesskicklighet

Examinanden kan

- tillämpa kunskap om utvecklingsstadierna inom interaktion och kommunikation och identifierar dessa stadier hos en person med utvecklingsstörning
- främja förmågan till individuell interaktion och kommunikation hos en person med utvecklingsstörning
- använda alternativa och kompletterande kommunikationsmetoder samt lättbegripligt tal
- tillämpa kunskap om sinnenas betydelse vid stödjande av en utvecklingsstörd persons förmåga till interaktion.

Bedömning

EXAMINANDEN TILLÄMPAR KUNSKAP OM UTVECKLINGSSTADIerna INOM INTERAKTION OCH KOMMUNIKATION OCH IDENTIFIERAR DESSA STADIER HOS EN PERSON MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING.

Beakta utvecklingsstadierna inom interaktion och kommunikation	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• förstår människans fysiska, psykiska, sociala och språkliga utveckling • vet hur en utvecklingsstörning inverkar i de olika stadierna av växande och utveckling • tar i sin handledning hänsyn till klientens språkliga utvecklingsstadium • är förtrogen med de skador och sjukdomar som är relaterade till utvecklingsstörning och med deras inverkan på interaktion och kommunikation.

EXAMINANDEN FRÄMJAR FÖRMÅGAN TILL INDIVIDUELL INTERAKTION OCH KOMMUNIKATION HOS EN PERSON MED UTVECKLINGSSTÖRNING.

Stödjande interaktion och kommunikation	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• lägger märke till och kontrollerar även små initiativ till interaktion • agerar ömsesidigt i interaktions- och kommunikationssituationer • är närvarande och skyndar inte i interaktionssituationer • identifierar i interaktionssituationer kommunikation genom kroppsspråk och annan icke-verbal kommunikation: ansiktsuttryck, gester, rörelser, ställningar, avstånd, ljud • anpassar verksamhetsmiljön så att den stöder interaktion och kommunikation och förstår betydelsen av tillgänglighet i fråga om information • förstår och observerar hur de egna känslorna påverkar interaktion och kommunikation • anpassar sin kommunikation efter klientens kommunikationsförmåga • beaktar klientens ålder och intresseområden i interaktionssituationer • respekterar sätten att kommunicera i olika kulturer och beaktar kulturella faktorer i sitt arbete • stöder klientens kommunikation när hen inte lyckas göra sig förstådd på sitt eget kommunikationssätt.

EXAMINANDEN ANVÄNDER ALTERNATIVA OCH KOMPLETTERANDE KOMMUNIKATIONSMETODER SAMT LÄTTBEGRIPLIGT TAL.

Känna till och använda kommunikationsmetoder	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• observerar och tar reda på vilket individuellt kommunikationssätt klienten använder • använder de alternativa och kompletterande kommunikationsmetoder (AAC) som klienten använder och som är lämpliga i situationen • förstår principerna för lättbegripligt språk och använder material för lättbegripligt språk • använder principerna för lättbegripligt tal i sin egen kommunikation • vet vart man ska vända sig för anskaffning och för underhåll av tekniska hjälpmedel och för ytterligare information • ger handledning när klienten söker och använder tolktjänster • utnyttjar lämpliga IT-möjligheter som stöd för interaktion • uppmanar klienten att skaffa och använda hälsorelaterad teknik som stöder kommunikationen och interaktionen.

EXAMINANDEN TILLÄMPAR KUNSKAP OM SINNENAS BETYDELSE VID STÖDJANDE AV EN UTVECKLINGSSTÖRD PERSONS FÖRMÅGA TILL INTERAKTION.

Beakta sinnenas betydelse	
Examinanden	
[Hyväksytn suorituksen kriteerit]	• förstår sinnenas betydelse och möjligheterna att interagera med sinnen • motiverar klienten till interaktion genom att erbjuda olika sinnesförnimmelser på ett sätt som är lämpligt för personen i fråga • beaktar i sitt arbete avvikande sinnesförnimmelser, syn- och hörselskador samt andra sensoriska funktionsnedsättningar • skapar en verksamhetsmiljö som lockar till positiv interaktion.

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Examinanden visar sin yrkesskicklighet i verkliga klient- och arbetssituationer och arbetsmiljöer genom att arbeta inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda.

När examinanden visar sin yrkesskicklighet är det viktigt att det av examinandens arbete framgår vilket kunnande hen har i att främja och stödja klienters individuella interaktion och kommunikation. Vid examenstillfället använder examinanden ändamålsenliga metoder som stöd för klientens individuella interaktion och kommunikation. Vid påvisandet av kunnandet är det centralt att förstå tankesättet om delaktighet och medborgarskap och att detta syns i examinandens arbete.

Till den del som den yrkesskicklighet som krävs inte framkommer helt i praktiska arbetsuppgifter kompletteras påvisandet av yrkesskickligheten med andra metoder.

2.4. Samarbete med familj och närstående

Krav på yrkesskicklighet

Examinanden kan

- bemöta och stödja olika familjer
- stödja barn och unga med utvecklingsstörning i deras utveckling tillsammans med föräldrar och närstående
- stödja en vuxen klients familj och åldrande föräldrar
- är medveten om det multiprofessionella arbetets betydelse för klienten och dennes familj och kan delta i verksamheten i servicenätverk inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda
- utvärdera sitt eget arbete i en multiprofessionell arbetsmiljö.

Bedömning

EXAMINANDEN BEMÖTER OCH STÖDER OLIKA FAMILJER.

Bemöta familjer	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• är medveten om de olika familjestrukturerna och identifierar faserna i familjens livscykel • förstår sambandet mellan familjens resurser och livssituation och tar hänsyn till dessa frågor i sitt arbete • stöder de närståendes roll i klientens liv • stöder föräldraskapet och beaktar klientens ålder och utvecklingsstadium samt frågor som är aktuella i stadiet • identifierar faserna i familjens livscykel • skyddar familjernas integritet • kan arbeta med familjer som kommer från andra kulturer och med mångkulturella familjer • stöder genom egna åtgärder kontakten mellan klienten och de närstående.

EXAMINANDEN STÖDER BARN OCH UNGA MED UTVECKLINGSSTÖRNING I DERAS UTVECKLING TILLSAMMANS MED FÖRÄLDRAR OCH NÄRSTÅENDE.

Stödja barn och unga med utvecklingsstörning i deras utveckling.	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• känner till de viktigaste principerna för partnerskap i fostran och följer principerna samt är förtrogen med de styrdokument som används • är medveten om att det finns skillnader mellan familjer och bemöter familjerna jämlikt • värdesätter föräldrarnas sakkunskap när det gäller barnets eller den unga personens utveckling och utnyttjar sakkunskapen när hen ger individuellt stöd i utvecklingen • utarbetar planer som gäller barnet eller den unga personen i samarbete med föräldrarna • utvärderar regelbundet planerna för vård ,rehabilitering och inom småbarnspedagogiken tillsammans med föräldrarna och arbetslaget • stöder och handleder familjen i frågor som gäller den unga personens självständighet och i samband med att denne flyttar hemifrån.

EXAMINANDEN STÖDER EN VUXEN KLIENTS FAMILJ OCH ÅLDRADE FÖRÄLDRAR.

Bemöta och stödja föräldrar till en vuxen person med utvecklingsstörning	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• tar hänsyn till de åldrande föräldrarnas situation • tar hänsyn till de närstående och andra i den närmaste kretsen när det gäller hjälp och stöd som familjen behöver i vardagen • stöder familjen i samband med att klienten flyttar • hänvisar familjen och dess medlemmar till tjänster som främjar deras ork i de olika faserna av livscykeln.

EXAMINANDEN ÄR MEDVETEN OM DET MULTIPROFESSIONELLA ARBETETS BETYDELSE FÖR KLIENTEN OCH DENNES FAMILJ OCH KAN DELTA I VERKSAMHETEN I SERVICENÄTVERK INOM OMSORGSARBETET FÖR UTVECKLINGSSTÖRDA.

Multiprofessionell verksamhet inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda	
Examinanden	
[Hyväksytn suorituksen kriteerit]	• förstår att klienten och dennes familj och närstående är medlemmar i den multiprofessionella arbetsgruppen • identifierar hinder för multiprofessionellt samarbete och främjar för sin del samarbetet • känner till de tjänster som finns tillgängliga inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda och i det allmänna servicesystemet när det gäller att stödja familjer och främja välbefinnandet i dem (såsom rådgivningsbyråerna, handledarna inom öppna vården, handledning via hemvården, socialarbetarna inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda, rehabiliteringsinstruktörer, stödfamiljer) • hänvisar till tjänster inom småbarnspedagogiken • ger handledning om tjänster som finns tillgängliga i frågor som gäller skolgången • hänvisar klienten till ändamålsenliga tjänster som gäller dags- och arbetsverksamhet • är insatt i de social- och hälsovårdstjänster som stöder välbefinnandet hos föräldrarna till en vuxen person som har en utvecklingsstörning

EXAMINANDEN UTVÄRDERAR SITT EGET ARBETE I EN MULTIPROFESSIONELL ARBETSMILJÖ.

Examinanden	
[Hyväksytn suorituksen kriteerit]	• utvärderar kritiskt och realistiskt sitt eget arbete i det multiprofessionella samarbetet • utnyttjar erhållen respons vid utveckling av sitt arbete • utvärderar samarbetet med familjen och det multiprofessionella servicenätverket samt bedömer vilka behov av att utveckla verksamheten som finns • värdesätter yrkesskickligheten hos dem som arbetar i det multiprofessionella nätverket • lyfter på ett konstruktivt och välgrundat sätt fram sin sakkunskap och synpunkter på vad som kunde utvecklas i det egna arbetet.

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Examinanden visar sin yrkesskicklighet i verkliga klient- och arbetssituationer och arbetsmiljöer genom att arbeta inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda.

Vid påvisandet av yrkesskickligheten är det viktigt att det av examinandens arbete framgår om hen kan samarbeta med familjer och en multiprofessionell arbetsgrupp. Av examensprestationen ska det framgå att examinanden kan ge individuellt stöd till klienten och klientens familj genom att på ett ändamålsenligt sätt använda sig av servicesystemet. Det är också viktigt att det framgår om examinanden bemöter och handleder klienten och dennes familj på ett respektfullt och uppskattande sätt utifrån familjens behov.

Till den del som den yrkesskicklighet som krävs inte framkommer helt i praktiska arbetsuppgifter kompletteras påvisandet av yrkesskickligheten med andra metoder.

2.5. Sociokulturellt arbete inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda

Krav på yrkesskicklighet

Examinanden kan

- beakta möjligheterna inom konst och kultur i sitt arbete
- använda konstnärliga uttrycksmedel och kultur i klientarbete
- använda sociokulturella metoder vid arbete med en person som har en utvecklingsstörning.

Bedömning

EXAMINANDEN BEAKTAR MÖJLIGHETERNA INOM KONST OCH KULTUR I SITT ARBETE.

Utnyttja konst och kultur	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• utnyttjar i sitt arbete konst och kultur för att stödja klientens välbefinnande • använder konst- och kulturverksamhet för att ge klienten möjlighet att uttrycka sig, kommunicera och interagera • utnyttjar möjligheterna inom konst- och kulturverksamhet i arbetet med att främja klienternas sociala delaktighet • anpassar konst- och kulturverksamheten så att den blir tillgänglig för klienterna.

EXAMINANDEN ANVÄNDER KONSTNÄRLIGA UTTRYCKSMEDEL OCH KULTUR I KLIENTARBETE.

Använda konstnärliga uttryckssätt	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• uppmuntrar klienterna att söka sig till konst- och kulturrelaterade upplevelser • skapar gruppaktiviteter med hjälp av konst- och kulturverksamhet • tillämpar konst- och kulturverksamhet enligt klienternas intresse och kulturella bakgrund • utnyttjar i sitt arbete möjligheterna i engagerande konst (fi. osallistava taide).

Använda ett sociokulturellt inspirerande arbetssätt	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• känner till begreppet sociokulturell inspiration • främjar genom sina åtgärder klientens möjligheter att delta i konstupplevelser och kulturella aktiviteter • stöder klientens självständiga konstaktiviteter, resurser och kreativitet • identifierar uttryck för klientens talang tillsammans med de närstående och arbetslaget • tar hänsyn till de närståendes erfarenheter av klientens kreativitet, intressen och anlag • möjliggör emotionella upplevelser via olika sensoriska kanaler.

EXAMINANDEN ANVÄNDER SOCIOKULTURELLA METODER VID ARBETE MED EN PERSON SOM HAR EN UTVECKLINGSSTÖRNING.

Använda sociokulturella metoder	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• använder klientorienterat sociokulturella arbetssätt för att stärka klientens aktivitet och sociala kontakter - till exempel några av följande: bildkonst, slöjd, modellering, musik, sång, karaoke, spela i band, dans, rörelse, film, kreativt skrivande, litteratur, poesi, berättande, drama, lättläst litteratur, bildanalys, fotografering, videofilmning • uppmuntrar klienten att pröva olika områden av konst och kultur och skapar en lugn atmosfär • använder färdiga konstproduktioner för individuella konst- och kulturuplevelser, till exempel filmer, musik, dans, bildkonst • diskuterar på ett i situationen lämpligt sätt konst- och kulturuplevelser med personer som har en utvecklingsstörning.

Nätverka och samarbeta	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• skapar nätverk och samarbetar vid planering, genomförande och utvärdering av sociokulturella metoder • planerar och genomför sociokulturella aktiviteter och beaktar ekonomiska faktorer (t.ex. material, lokaler, transport).

Försäkras sig om tillgängligheten i fråga om kulturobjekt	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• försäkras sig om tillgängligheten och säkerheten i fråga om kultur- och konstaktiviteter bl.a. när det gäller - information/ förståelse (lättbegripligt språk, symboler, beröring osv.) - fysisk miljö, gångvägar, passager - orientering vid evenemang - möjligheten att ta del av ett framförande eller en utställning - tillgänglighet med hjälp av olika sinnen - brandsäkerhet

Utvärdera det egna sociokulturella arbetet	
Examinanden	
[Hyväksytyn suorituksen kriteerit]	• bedömer realistiskt sina egna styrkor och professionella utvecklingsutmaningar när det gäller att använda sociokulturella metoder • förstår att utvecklingsarbete är en ständigt pågående process • tar emot respons och är villig att lära sig nya saker • är motiverad att utveckla sin egen kompetens och att inspirera till sociokulturellt arbete även bland sina kolleger.

Sätt att påvisa yrkesskickligheten

Examinanden visar sin yrkesskicklighet i verkliga klient- och arbetssituationer och arbetsmiljöer genom att arbeta inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda.

När examinandens visar sin yrkesskicklighet är det viktigt att det av examinandens arbete framgår hur denne använder det sociokulturella arbetssättet inom omsorgsarbetet för utvecklingsstörda. Vid examenstillfället skapar examinandens en miljö där klienten ensam eller i en grupp har möjlighet till konstnärliga och kreativa upplevelser på basnivå. Det är också viktigt att examinandens arbetar

tillsammans med personer med utvecklingsstörning och uppmuntrar dessa till kreativt arbete och/ eller konst- och kulturupplevelser tillsammans med andra.

Om den yrkesskicklighet som krävs inte framkommer helt i praktiska arbetsuppgifter kan påvisandet av yrkesskickligheten kompletteras med dokument i vilka examinanden beskriver sitt sociokulturella arbete och som kan användas för att tillförlitligt bedöma yrkesskickligheten.

3. Uppbyggnaden av examen

4. Krav på yrkesskicklighet och bedömning av kunnande

Kraven på yrkesskicklighet i en examensdel anger vad examinanderna ska kunna när de avlägger examensdelen. Yrkesskickligheten som ska visas vid examenstillfällena bedöms enligt kriterier för godkänd prestation. Under punkten Sätt att påvisa yrkesskickligheten anges hur examinanderna ska påvisa sin yrkesskicklighet. Examinandernas yrkesskicklighet bedöms av personer som representerar arbetsgivarna, arbetstagarna och undervisningssektorn och som har tillräcklig yrkesskicklighet inom det område som examen gäller och är tillräckligt insatta i bedömning och i grunderna för den examen som avläggs.

5. Examensspecifika krav på hälsotillståndet

I Utbildningsstyrelsens föreskrift "Krav på de studerandes hälsotillstånd i yrkes- och specialyrkesexamina" (28/011/2015) finns bestämmelser om vilka krav på hälsotillståndet som ställs i yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda.

6. Bilaga. Beskrivning av examen (ingår inte i föreskriften)

Yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda

Examensgrunderna träder i kraft 1.2.2017 (41/011/2016)

6.1. Uppbyggnaden av examen

Yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda består av tre obligatoriska examensdelar och fyra valbara examensdelar. För att få examen krävs att de obligatoriska examensdelarna och en valbar examensdel avläggs. De obligatoriska examensdelarna är Yrkesverksamhet inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda, Stödjande av funktionsförmåga och lärande samt Interaktion och kommunikation. De valbara examensdelarna är Samarbete med familj och närstående och Sociokulturellt arbete inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda. Den valbara examensdelen kan också vara en examensdel som hör till grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen i enlighet med principerna för uppbyggnaden av den eller en examensdel från en annan yrkesexamen eller från en specialyrkesexamen.

6.2. Kunnande hos personer som avlagt denna examen

De som har avlagt yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda har en bred kompetens inom denna sektor. De är insatta i servicesystemet inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda och i de värderingar, författningar, föreskrifter och handlingsprinciper som styr verksamheten och kan i olika klientsituationer tillämpa dem på ett yrkesetiskt sätt. De har en gedigen kunskapsbas om stadierna i människans växande och utveckling samt om vad utvecklingsstörning innebär. De kan planera sin yrkesverksamhet i de uppgifter som finns i denna sektor i samarbete med klienten, med dennes närstående och nätverk. De kan arbeta enligt en individcentrerad arbetsprocess, låta klienten göra egna val och beslut samt stödja klientens sociala och samhälleliga deltagande och delaktighet. De kan genom sitt arbete främja klientens hälsa och säkerhet samt sörja för arbetarskyddet på sin arbetsplats och för sitt eget välbefinnande i arbetet. De kan på olika sätt främja klientens funktionsförmåga och stödja klientens lärande. De kan på olika sätt bidra till att klienten förmår interagera och kommunicera i vardagliga situationer och kan använda lättbegripligt språk och kommunikationsmetoder som ersätter tal. De kan använda kvalitetsbedömningsmetoder och hjälpa klienter att bedöma om verksamheten ger resultat. De kan också utvärdera och utveckla sitt arbete inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda.

Beroende på vilka val de utexaminerade har gjort kan de i sitt arbete beakta olika familjestrukturer och stödja familjer i föräldraskapet samt arbeta i en multiprofessionell arbetsmiljö och i nätverk. De kan i sitt arbete beakta konstens och kulturens betydelse och på ett klientorienterat sätt använda sociokulturella arbetsmetoder inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda.

6.3. Arbetsuppgifter som kan utföras av personer som avlagt denna examen

De som har avlagt yrkesexamen inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda kan arbeta inom den offentliga och privata sektorn samt inom tredje sektorn i verksamhetsmiljöer där människor bor, studerar, arbetar eller använder tjänster. Servicestrukturerna inom omsorgsarbete för utvecklingsstörda håller på att utvecklas och bli mer individuellt inriktade. Arbetet utförs allt oftare i multiprofessionella och mångkulturella nätverk.

6.4. Namn och status på den inrättning som utfärdat slutbetyget

Slutbetyget utfärdas av en examenskommission som tillsatts av Utbildningsstyrelsen.

6.5. Namn och status på den nationella/regionala myndighet som godkänt/erkänt slutbetyget

Undervisnings- och kulturministeriet

Utbildningsstyrelsen, centralt ämbetsverk som är underställt undervisnings- och kulturministeriet

6.6. Betygets nivå (nationell eller internationell beteckning)

ISCED 3

6.7. Betygsskala/krav för godkännande

Godkänd/underkänd

6.8. Tillträde till nästföljande undervisnings-/ utbildningsnivå

Denna examen ger tillträde till högskolestudier.

6.9. Författningsgrund

Lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning 631/1998, förordningen om yrkesinriktad vuxenutbildning 812/1998

6.10. Officiellt erkända sätt för erhållande av slutbetyget

Examen avläggs vid examenstillfällen där examinandena visar sin yrkesskicklighet. De nationella examensfordringarna har definierats i examensgrunder som fastställts av Utbildningsstyrelsen. Vid behov anordnas utbildning som förbereder för examen. Utbildningsanordnaren sörjer för den personliga tillämpningen vid ansökan till fristående examen och till utbildning som förbereder för examen, vid avläggande av examen och vid förvärvande av behövlig yrkesskicklighet.

6.11. Krav på grundutbildning

En fristående examen kan avläggas oavsett hur yrkesskickligheten har förvärvats. På dem som deltar i examen ställs inga formella utbildningskrav.